

PARTICULARITĂȚI ALE CONTABILITĂȚII SOCIETĂȚILOR DE SERVICII DE INVESTIȚII FINANCIARE

Maria Carmen HUIAN

Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

e-mail: carmen.huian@gmail.com

In the last decades the extraordinary evolution of the capital markets all over the world has led to the development of the investment firms (called S.S.I.F. in Romanian) which have as their regular business the provision of investment services for their clients. They execute orders and manage portfolios of securities both on behalf of investors and for own account. Dealing primarily with financial instruments such as stocks, bonds, derivatives or any other instrument admitted to trading on a regulated market, the accounting for an investment firm has special characteristics. Some of these features are studied in the paper through an example which focuses on acquisitions and sales of shares and bonds executed by the investment firm on behalf of a retail client taking into consideration the prices, the types of transactions and the characteristics of the main Romanian regulated market: Bucharest Stock Exchange. All the transactions of the example are recorded into the Journal-Ledger according to the accounting regulations used by the investment firms in our country: Order 75/2005 of National Securities Commission (N.S.C.) for the approval of the Accounting Regulations compliant with the 4th Directive of the European Economic Communities applicable to the entities authorized, governed and supervised by N.S.C.

The paper deals with the accounting consequences of these financial transactions which have the peculiarity of not being executed on own account and it emphasises their influence on the balance-sheet prepared by the investment firms. The article also stresses the legal documents and the specific statements which are used in order to record the transactions into the Journal-Ledger.

Keywords: *investment firms, capital market, investment services, financial instruments, securities.*

La ora actuală, finanțarea afacerilor derulate de firme din întreaga lume se realizează tot mai mult prin recurgerea la mecanismele pieței de capital. Aceasta concentrează cererea și oferta de instrumente financiare negociate și tranzacționate pe baza unor reglementări clare și specifice, cunoscute și acceptate de către toți participanții. În vederea eficientizării tranzacțiilor bursiere, între utilizatorii și furnizorii de capital s-au interpus **societăți specializate numite societăți de servicii de investiții financiare (S.S.I.F.)** care intermediază operațiunile de cumpărare și vânzare de instrumente cotate pe piața de capital.

Intermedierea constă în desfășurarea unei game largi de *servicii de investiții financiare* în numele și pe contul clienților, cum ar fi [3]: preluarea și transmiterea ordinelor primite de la investitori, executarea ordinelor de tranzacționare în numele clienților, administrarea portofoliilor pe bază discreționară respectând mandatul acordat de investitori, custodia și administrarea instrumentelor financiare sau acordarea de credite/împrumuturi în vederea realizării anumitor tranzacții.

Societățile de servicii de investiții financiare sunt persoane juridice constituite sub forma societăților pe acțiuni ce *desfășoară cu titlu profesional și în mod exclusiv activități de prestare de servicii financiare* numai după autorizarea prealabilă obținută de la Comisia Națională a Valorilor Mobiliare (C.N.V.M.). În vederea derulării acestor activități, orice S.S.I.F. încheie cu clienții săi **contracte de intermediere** și le deschide acestora conturi de investiții, de tip **asistat** (prin care clientul își gestionează singur portofoliul) sau de tip **discreționar** (prin care clientul permite brokerului să încheie tranzacțiile pe care acesta din urmă le consideră profitabile).

MATERIAL ȘI METODĂ

În realizarea demersului de identificare a particularităților contabilității unei S.S.I.F. am pornit de la prevederile Legii nr. 297/2004 privind piața de capital și ale Regulamentului C.N.V.M. nr. 32/2006 privind serviciile de investiții financiare care conțin precizări legate de activitățile de intermediere derulate de S.S.I.F. și care stabilesc documentele justificative ce stau la baza contabilizării tranzacțiilor cu instrumente financiare cotate la bursă.

În vederea redactării înregistrărilor contabile aferente am studiat și aplicat dispozițiile unei norme specifice, respectiv *Ordinul C.N.V.M. nr. 75 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Directiva a IV-a a C.E.E. aplicabile entităților autorizate, reglementate și supravegheate de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare*, care conține reguli clare de recunoaștere și evaluare a structurilor bilanțiere, a veniturilor și cheltuielilor și de determinare a rezultatelor S.S.I.F.

Evidențierea particularităților identificate s-a realizat prin intermediul unui exemplu practic propus de noi pe baza datelor oferite în timp real de pagina de internet a Bursei de Valori București și a informațiilor legate de tranzacțiile desfășurate și de comisioanele percepute de către S.S.I.F. Estinvest S.A. Focșani. Exemplul explică etapele tranzacționării unui ordin bursier primit de la client, circuitul documentelor implicate și tratamentul contabil aplicabil.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Conform Ordinului C.N.V.M. 75/2005, activitatea de intermediere a tranzacțiilor cu instrumente financiare este cea care generează cele mai importante diferențe în sfera contabilității, ea neavând un echivalent la societățile comerciale sau instituțiile publice. Astfel, *tratamentul contabil* aplicabil operațiilor de intermediere este determinat, printre altele, “de modul de concepere și formalizare a documentelor contabile și de elementele specifice fluxului informațional ce caracterizează segmentul activităților de brokeraj”[1].

Punctul de plecare într-o astfel de activitate constă în primirea de la clienți a sumelor de bani și/sau a titlurilor financiare necesare executării ordinelor de tranzacționare, cu cel târziu o zi înainte de derularea acestora. Executarea propriu-zisă a tranzacțiilor se realizează pe baza formularului de ordin bursier completat de client prin care acesta își trasează decizia investițională. Ordinele executate sunt confirmate de societate clienților, fiind operate în contabilitate după confruntarea prealabilă cu rapoartele de tranzacționare transmise de instituțiile pieței de capital.

Compensarea rezultatelor tranzacțiilor efectuate presupune stingerea pozițiilor descoperite în raport cu piețele reglementate la valoarea minimă dintre datoriile generate de achiziții, pe de o parte și creanțele apărute ca urmare a vânzărilor de titluri, pe de altă parte. Decontarea efectivă a poziției rezultate se realizează la trei zile de la data tranzacționării

Circuitul operațiunilor de intermediere și modul de reflectare a acestora în contabilitate sunt ilustrate prin exemplul următor. S.S.I.F. Estinvest S.A. Focșani încasează pe 18 iunie 2007, cu o zi înainte de efectuarea unor tranzacții de cumpărare de acțiuni și obligațiuni la Bursa de Valori București (B.V.B.) suma de 20.000 lei de la un client, persoană fizică care are deschis un cont de tip asistat.

Pe data de 19 iunie 2007, societatea achiziționează din ringul bursei la ordinul și în contul clientului 500 de acțiuni BIOFARM S.A. București (BIO) listate la categoria I și tranzacționate pe Piața Regular (REGS) la un preț de 0,7000 lei/acțiune, 100 de acțiuni din categoria a II-a a Pieței Regular (REGS) TMK ARTROM S.A. Slatina (ART) la un preț de 44,0000 lei/acțiune și 100 de obligațiuni corporative din categoria a III-a, listate pe piața Order Bonds (ORDB), emise de Procredit Bank S.A. (PRCR09), cu valoarea nominală unitară de 100 lei și prețul de 102.5%. În aceeași ședință de tranzacționare, S.S.I.F. execută pe piața reglementată BVB și un ordin de vânzare, în numele aceluiași client, persoană fizică, a 500 de acțiuni PETROM S.A. (SNP) la prețul de 0.5250 lei/acțiune pe Piața Regular (REGS).

Comisionul perceput de S.S.I.F. pentru operațiunile legate de acțiuni este de 3.5% din valoarea tranzacțiilor, iar în cazul obligațiunilor de 3%. Pe data de 22 iunie are loc, potrivit practicii bursiere, decontarea sumelor rezultate din tranzacțiile încheiate cu trei zile mai devreme.

Prima etapă a înregistrărilor efectuate în contabilitatea Estinvest S.A. Focșani are în vedere încasarea în contul de disponibil a sumei de 20.000 lei ca avans din partea clientului, cu o zi înainte de tranzacțiile propriu-zise, din motive de prudențialitate.

51212 "Conturi la bănci, disponibilități clienți – în lei"	=	4191 "Clienți creditori din tranzacții"	20.000	20.000
--	---	---	--------	--------

Următoarea etapă se desfășoară pe data de 19 iunie 2007, când societatea, prin intermediul departamentului de tranzacționare, execută operațiunile cerute de client prin formularul ordinului bursier (*tab. 1*).

Tabelul 1

Tranzacții executate la BVB

<i>Tranzacții de cumpărare (RON)</i>				<i>Tranzacții de vânzare (RON)</i>			
Simbol titlu	Număr titluri	Preț	Valoare	Simbol titlu	Număr titluri	Preț	Valoare
BIO	500	0,7000	350,00	SNP	500	0,5250	262,50
ART	100	44,0000	4.400,00				
PRCR09	100	102,5	10.250,00				
<i>Total tranzacții de cumpărare</i>			<i>15.000,00</i>	<i>Total tranzacții de vânzare</i>			<i>262,50</i>

La sfârșitul zilei, S.S.I.F. primește de la BVB raportul de tranzacționare și, după o verificare prealabilă, înregistrează în contabilitate următoarelor operațiuni:

a) efectuarea tranzacțiilor de cumpărare la BVB

4191 "Clienți creditori din tranzacții"	=	4622 "Creditori din tranzacții în contul clienților pe piața reglementată"	15.000	15.000
---	---	--	--------	--------

b) efectuarea tranzacțiilor de vânzare la BVB

4612 "Debitori din tranzacții în contul clienților pe piața reglementată"	=	4191 "Clienți creditori din tranzacții"	262,50	262,50
---	---	---	--------	--------

(În acest timp, departamentul de back-office analizează evidența analitică a clientului în baza căreia emite formularul de confirmare a tranzacțiilor).

c) comisionul convenit societății pentru executarea ordinelor, calculat astfel:
 $5.012,5 * 3.5\% + 10.250 * 3\% = 482,94$ lei.

4111 "Clienți din tranzacții"	=	7041 "Venituri din comisioane aferente tranzacțiilor cu valori mobiliare pe piața reglementată"	482,94	482,94
-------------------------------	---	---	--------	--------

d) decontarea comisionului

4191 "Clienți creditori din tranzacții"	=	4111 "Clienți din tranzacții"	482,94	482,94
---	---	-------------------------------	--------	--------

e) transferarea sumei aferente comisionului perceput de S.S.I.F. din contul de disponibil al clientului în cel de disponibilități proprii

51211 "Conturi la bănci, disponibilități proprii – în lei"	=	581 "Viramente interne"	482,94	482,94
581 "Viramente interne"	=	51212 "Conturi la bănci, disponibilități clienți – în lei"	482,94	482,94

f) stingerea poziției rămase deschise în urma tranzacționării, la primirea raportului de compensare de la Depozitarul Central, în urma căreia rămâne o obligație de plată față de BVB de 14.737,50 lei

4622 "Creditori din tranzacții în contul clienților pe piața reglementată"	=	4612 "Debitori din tranzacții în contul clienților pe piața reglementată"	262,50	262,50
--	---	---	--------	--------

Cea de-a treia etapă se desfășoară pe data de 20 iunie 2007 când, în urma primirii raportului de decontare de la Depozitarul Central, societatea alimentează contul de decontare deschis în favoarea BVB pentru achitarea obligației.

51221 "Conturi la bănci de decontare a tranzacțiilor cu instrumente financiare nederivate pe piața reglementată – în lei"	=	581 "Viramente interne"	14.737,50	14.737,50
581 "Viramente interne"	=	51212 "Conturi la bănci, disponibilități clienți – în lei"	14.737,50	14.737,50

Ultima etapă (22 iunie 2007) constă în plata datoriei față de Bursa de Valori București.

4622 "Creditori din tranzacții în contul clienților pe piața reglementată"	=	51221 "Conturi la bănci de decontare a tranzacțiilor cu instrumente financiare nederivate pe piața reglementată – în lei"	14.737,50	14.737,50
--	---	---	-----------	-----------

În contul de disponibilități aparținând clientului a mai rămas o sumă neutilizată de 4.779,56 lei care poate fi virată acestuia, la cerere, sau poate fi fructificată prin realizarea de noi tranzacții executate în viitor. Bilanțul S.S.I.F la încheierea tranzacțiilor se prezintă ca în tabelul nr. 2.

Tabelul 2

Bilanțul prescurtat al S.S.I.F Estinvest Focșani S.A.

Activ	Sume	Pasiv	Sume
51211 "Conturi la bănci, disponibilități proprii – în lei"	482,94	121 "Profit sau pierdere"	482,94
51212 "Conturi la bănci, disponibilități clienți – în lei"	4.779,56	4191 "Clienți creditori din tranzacții"	4.779,56
<i>Total activ</i>	<i>5.262,50</i>	<i>Total pasiv</i>	<i>5.262,50</i>

CONCLUZII

În concluzie, rezultatele exemplului anterior ne permit să afirmăm că particularitățile contabilității societăților de servicii de investiții financiare sunt generate de *obiectul lor de activitate* care constă, în principal, în intermedierea de

tranzacții cu instrumente financiare pe piețele bursiere, spre deosebire de majoritatea agenților economici sau instituțiilor publice care desfășoară operațiuni de vânzare-cumpărare de produse financiare doar ocazional și într-un volum destul de redus.

Prin urmare, specificul activității S.S.I.F. a impus *elaborarea și aplicarea unor norme contabile diferite* de cele folosite de organizațiile bancare, societățile comerciale sau instituțiile publice, care să conțină reguli proprii de evaluare și recunoaștere a structurilor situațiilor financiare, precum și un plan de conturi corespunzător. În plus, *documentele ce stau la baza înregistrării în contabilitate a operațiunilor de intermediere sunt specifice*, fiind prevăzute în reglementările C.N.V.M și în procedurile burselor (ordinul de tranzacționare, rapoartele de tranzacționare, compensare și decontare etc.).

Activitatea de intermediere derulată generează consecințe contabile importante: S.S.I.F. trebuie să *separe în mod clar contabilitatea proprie de cea a clienților*, deschizând conturi bancare distincte pentru disponibilitățile sale și pentru cele ale investitorilor. Deoarece S.S.I.F. acționează în calitate de broker, pe baza unui contract de intermediere, *titlurile achiziționate în numele clienților nu sunt reflectate în contabilitatea sa, afectând doar patrimoniul clienților*. Singurele elemente înregistrate în legătură cu tranzacțiile respective sunt comisioanele percepute de societate, recunoscute drept venituri și decontate pe seama sumelor avansate de clienți.

În ceea ce privește maniera de decontare a tranzacțiilor, se remarcă o altă particularitate dată de *compensarea prealabilă între creanțe și datorii* ce este permisă pe piața de capital, dar care intră în contradicție cu principiul contabil al necompensării. Însă, entitățile participante la bursă în calitate de intermediari au dreptul legal de a compensa pozițiile deschise opuse, făcând decontările la valoarea netă rezultată în urma operațiunii de echilibrare a obligațiilor de plată cu drepturile de încasare.

BIBLIOGRAFIE

1. Hârlea, A.S., 2005 – *Perfecționarea organizării contabilității societăților de servicii de investiții financiare. Teză de doctorat*, Academia de Studii Economice, București, p.175-210.
2. Măiș, D., 2003 – *Contabilitatea operațiunilor speciale*, Ed. Intelcredo, Deva, p. 397-447.
3. ***, *Legea nr. 297/2004 privind piața de capital*, Monitorul Oficial al României nr. 571/29.06.2004.
4. ***, *Regulamentul C.N.V.M. nr. 32/2006 privind serviciile de investiții financiare*, Monitorul Oficial al României nr. 103/12.02.2007.